

Lausunto

30.08.2024

Asia: VN/33074/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

SOSTE kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. SOSTE toteaa, että nyt esitetty muutos on ristiriidassa alkoholilain tarkoituksen kanssa ja sitä ei voida pitää vastuullisena alkoholipolitiikkana.

Alkoholi ei ole tavallinen kulutushyödyke. Alkoholilla on monenlaisia vaikutuksia niin sosiaalisesti kuin terveydellisesti. Sen on todettu olevan yhteydessä ainakin 200 sairauteen ja se lisää myös tapaturmia. Alkoholi lisää terveyden eriarvoisuutta ja sen aiheuttama kuolleisuus selittää merkittävän osan sosioekonomisten ryhmien välisistä elinajanodotteiden eroista. Erityisesti haavoittuvat ryhmät altistuvat myynnin edistämiseksi ja alkoholihaitoille, mutta alkoholin saatavuuden lisäämisellä on vaikutuksia koko väestön hyvinvoinnin ja terveyden tasoon ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuuteen. Nykyistä terveydenhuollon kriisiä ei tule myöskään syventää entisestään alkoholihaittojen aiheuttamalla lisäkuormituksella. Maailman terveysjärjestö (WHO) on nostanut useasti esiin, että tutkitusti kustannustehokkaimmat tavat hillitä alkoholin aiheuttamia haittoja yhteiskunnalle ovat saatavuuden ja markkinoinnin sääntely sekä vero- ja hintapolitiikka. SOSTE toteaa, että erilaisten alkoholin kulutusta lisäävien päätösten yhteisvaikutusta tulee arvioida.

Esityksessä todetaan lapsiin ja nuoriin liittyen, että Suomessa alkoholijuomien tyypillisin juomistilanne on kotiympäristö ja esitys voisi lisätä alkoholinkäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa. Lisäksi tuodaan esiin, että Suomessa on tällä hetkellä arviolta 65–70 000 lasta, joiden toisella tai molemmilla vanhemmillä on päihdeongelma. SOSTE toteaa, että esitetty muutos on vahvasti ristiriidassa lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin kannalta.

Nuorten osalta esityksessä todetaan, että Suomessa nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen yksi keskeisesti vaikuttanut tekijä on ollut nuorten kokema alkoholin saatavuuden vaikeutuminen eli käytännössä tehostunut ikärajalvalvonta. SOSTE toteaa, että esitetty muutos heikentää merkittävästi ikärajan valvontaa.

Esityksessä todetaan, että alkoholijuomien luovutustilanteita olisi jatkossa haastavampi valvoa, mutta lupamenettelyllä ja luovutustilanteita koskevalla sääntelyllä vähennetään riskejä siitä, että alkoholijuomia luovutettaisiin luovutuskieltojen vastaisesti. Lisäksi todetaan, että alkoholijuomien toimittamiseen voidaan ulottaa vastaavanlaisia rajoituksia ja toiminnan edellytyksiä kuin

vähittäismyynnissä ja anniskelussa on jo tällä hetkellä. Näitä ovat esimerkiksi alkoholijuomien toimitusaikaa koskevat säännökset sekä toimitusta harjoittavaa henkilökuntaa koskevat vaatimukset. Alkoholilakiin otettaisiin vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan lisäksi käyttöön uusi alkoholijuomien toimituslupa. Viranomaisille säädettäisiin oikeus valvoa toimituksia koeostoilla. SOSTE ei näe näitä toimia riittävänä estämään haittoja ja lisäksi ne tulevat aiheuttamaan kustannuksia valvontaviranomaiselle. Mikäli esitys toteutuisi, jatkossa valvontakohteina olisi käytännössä rajaton määrä alkoholijuomien toimituksen luovutuspaikkoja.

Esityksessä todetaan, että alkoholijuomien valmistus, myynti ja markkinointi tuottavat yhteiskunnalle yli miljardin verotuloja, erilaisille yrityksille miljardien elinkeinotuloja ja alkoholin valmistukseen, myyntiin ja markkinointiin osallistuvilla ihmisillä työtuloja. Toisaalta alkoholinkäyttö aiheuttaa yhteiskunnalle, yrityksille ja yksilöille miljardien eurojen välittömiä ja välillisiä kustannuksia. SOSTE toteaa, että ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden tulee olla alkoholipolitiikan keskiössä ja menestystekijänä, josta hyötyy koko yhteiskunta. Alkoholin ongelmakäyttö aiheuttaa ylisukupolvisia vaikutuksia ja nämä kustannukset näkyvät pitkälle tulevaisuuteen.

SOSTE ei puolla esitettyä alkoholilain muutosta ja esittää sen hylkäämistä.